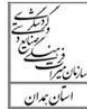

سومین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار

همدان ۱۷ اردیبهشت ۱۳۹۴

بررسی الگوهای معماری بومی فضاهای مسکونی روستایی و نقش آن در توسعه گردشگری (مطالعه موردی روستای شاهکلا، شهرستان سوادکوه)
مرحانه گرزالدینی نادری

چکیده

سیاستگذاران و برنامه ریزان توسعه در بسیاری از کشورها گردشگری روستایی را به عنوان راهکاری موثر در ارتقاء و توسعه روستایی قلمداد می کنند که از یک سو موجب ازدیاد سرمایه های جغرافیایی روستا شده و از سوی دیگر، زمینه های تنوع و پویایی اقتصاد روستایی را فراهم می آورد. در این راستا، معماری بومی به دلیل قرارگیری در بستر طبیعی، سادگی و هماهنگی با طبیعت، شکل خاصی به بافت و کالبد خانه های روستایی داده، موجب جذب گردشگر و گسترش صنعت گردشگری در روستاها می شود. مقاله حاضر روستای شاه کلا، از توابع شهرستان سوادکوه واقع در استان مازندران را به صورت مطالعه موردی انتخاب نموده و هدف از آن تحلیل الگوهای معماری بومی فضاهای مسکونی و نقش آن در توسعه گردشگری است. برای این منظور، معماری روستای مورد پژوهش از دو دیدگاه الگوی فضایی - عملکردی و الگوی اقلیمی مورد بررسی قرار گرفته است. روش تجزیه و تحلیل داده های این مقاله توصیفی - تحلیلی بوده و ابزار گردآوری اطلاعات آن کتابخانه ای و میدانی می باشد. نتایج بیانگر آن است که در معماری بومی روستای شاه کلا فضاهای مسکونی دارای عملکردهای چندگانه در قلمروهای زیستی و معیشتی بوده که با نوع اشتغال خانواده، عوامل اقلیمی، امکانات اجتماعی و خصوصیات فرهنگی مردم در ارتباط می باشد. همچنین معماری این روستا که در نهایت تناسب، با محیط طبیعی درآمیخته است؛ موجب زیبایی منظر مسکن روستایی شده و عاملی موثر در جذب گردشگر محسوب می گردد.

۱-مقدمه

معماری روستایی به عنوان مهمترین عنصر کالبدی روستا مجموعه ای همگن و متناسب را تشکیل می دهد که عواملی همچون برخورداری از سادگی، پرهیز از عناصر زائد و هماهنگی با شرایط محیطی به آن هویت خاصی بخشیده است. خصوصیات کالبدی روستاها تحت تاثیر عوامل مرتبط با محیط یا طبیعت و انسان شکل می گیرد. طبیعت و امکانات آن در کنار دانش نسل های متمادی و نیز شیوه نگرش روستاییان به طبیعت، ویژگی شاخص دیگری را در معماری روستایی پدید آورده است و آن برقراری مطلوب ترین رابطه بین اجزای محیط در عین رعایت سادگی در تمامی اجزاست و تاثیر استفاده از محیط، در کنار اقتصاد و نیز سنت ها و هنجارهای حاکم بر جامعه روستایی در سازمان فضایی آن به خوبی مشهود است (زرگر، ۱۳۸۸: ۱۳). خانه های روستایی علاوه بر فضای مسکونی وظایف دیگری نیز دارد که با نوع معیشت و اشتغال روستاییان در رابطه است. مسکن روستایی در واقع از پیوستگی انسان و محیط بوده که به منظور ادامه زندگی و فعالیت خانواده های روستایی ایفای نقش می کند. خصوصیات فرهنگی، وضع رفاه، امکانات اجتماعی و اقتصادی ساکنان روستاها بر روی شکل ظاهری، مصالح ساختمانی غالب و معماری مسکن با توجه به شرایط محیط طبیعی آن ناحیه، تاثیر سازنده ای دارد (سرتیپی پور، ۱۳۸۸: ۲۷). خانه های روستایی به عنوان عنصری مهم از پیکر روستاها از اهمیت ویژه ای در توسعه گردشگری برخوردار است. توسعه گردشگری روستایی، کشاورزی معیشتی را به تجاری تبدیل کرده و موجب بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی در مناطق روستایی می شود. ماهیت صنعت گردشگری ایجاد اشتغال و درآمد، متنوع سازی اقتصاد، مشارکت اجتماعی و استفاده از منابع محلی است. از آن جا که بسیاری از مناطق روستایی دچار مشکلات اقتصادی و اجتماعی هستند؛ بنابراین گسترش گردشگری روستایی به عنوان روشی موثر در زمینه توسعه مناطق روستایی می تواند نقش مهمی در احیا و نوسازی این نواحی ایفا نماید و فرصت های